

Svého dědečka z matčiny strany jsem nepoznala; zemřel sedm let před mým narozením na nemoc z těch nejhorších - zhoubný nádor. Přesto se hluboce zapsal do mého života. A nemohu nepřiznat, že jsem tak trochu pyšná na dědečkovy typografické a divadelnické geny... Josef Sova (31. 1. 1902 - 16. 10. 1937) se narodil a vyrostl v Českých Budějovicích spolu s houfem sourozenců - čtyřmi bratry a dvěma sestrami. Jožka se měl stát knězem, ale mezi prvním, co v učení vysázel, byla prý vizitka „Josef Sova, typograf“.

Byl láskyplným, i když trochu přísným tatínkem a své první dceři Marii (*10. 3. 1925 České Budějovice, +1. 10. 1971 Rychnov nad Kněžnou) vštípil především lásku a úctu ke knize i hluboký vztah ke kultuře, především k divadlu, které prožíval už odmala při ochotnických vystoupeních svých rodičů. Když mj. hráli představení Mlynář a jeho dítě, „mlynářka“ Sovová měla jen pár týdnů před porodem. Zachovala se také Jožkova fotografie v roli krále z představení Kvapilovy Princezny Pampelišky. Vášně pro divadlo dokonce seznámila moje rodiče (tehdy ochotnickou herečku a malíře dekorací). Josefova manželka Eliška pečovala o kostýmy a dělala návodědku. Jejich dcera Jarmila (7. 1. 1930) a její manžel byli také věrnými divadelníky. Jejich mladší syn a také já jsme ty komediantské sklony uplatňovali ještě ve čtvrté generaci. Od maminky i Elišky jsem slyšela o dědečkovi mnoho hezkých slov, a tak ona i babička do mne vkládaly nejen úctu a obdiv k němu, ale také ke všem hodnotám, které stavěl nejvýše. Tak mne Jožka Sova provází celým životem, jsa na piedestalu jistě i poněkud přikrašlujících vzpomínek. Teprve dnes, kdy se snažím střípky křehké mozaiky vlastních prožitků a rodinných vyprávění scelovat písemnými materiály, darovala mi teta Jarmila zajímavý spisek. Téměř čtyřicet hustě popsaných sešitových stránek. Komu dědeček adresoval ta spontánní a hluboce citově zabarvená slova, zatím ještě neprozradím.

Jaké to bylo při četbě překvapení! Ten bájný, přesolidní pán ... Zpočátku vypravuje svůj život ve třetí osobě, začíná příběhem své babičky, životem maminky a čím končí, to se můžete dočíst ve výňatcích z jeho rukopisu.

Str. 14 - 17: *Měl maminku rád a denně se modlil před spaním tři zdrávasy. Druhou třídu na gymnasiu prošel s bojem v duši a ve třetí už se mamince přiznával, že je mu jedno, čím bude, jen ne knězem ... Vedl život veselého studentíka, začal opěvovat svou první lásku a rošťáčil. To už ale dva roky zuřila litice světové války a byť mladí žili bezstarostně, staří chvěli se obavou, jak bude zítra. Práce nebyla, krejčovský obchod vážnul, úspory nebyly a zásoby potravin se vyjídaly. K tomu všemu přišla otcova nemoc a matka čekala příchod sedmého dítěte (vlastně už devátého: první se narodilo mrtvé, šesté po dvou měsících zemřelo).*

A z Jožky se stal darebák. Z domova utíkal mezi veselé kamarády, nechtěl se už dívat na tu bídu, která čouhala ze všech koutů a matce sliboval: „Až vám to přijde, tak to vyhodím z okna! Je nás šest a ještě je vám to málo?!“ Tak mluvil ke své matce čtrnáctiletý kluk, to dítě, které milovala nejvíce ... „Ten jistě knězem nebude“, řekla si a nic se nerozpakovala, vzala syna ze studií a dala ho do učení, po kterém kdysi toužil. Učil se sazečem písma a řemeslo se mu líbilo. Ne pro sebe sama - ale proto, že se mu říkalo „umění“ a přiblížilo ho ke knize i časopisu. V patnácti už opěvoval svou třetí „lásku“, která se stala jeho první „vážnou známostí“. O vánocích hrál divadlo, kde se do něj zadívala ta o čtyři roky starší dívka. Za čtrnáct dní ovšem bylo po známosti a Jožka psal ve svůj zápisníček: „Teď však lásky adié, já jsem synem Thálie!“ Bude hercem a spisovatelem, takovým, jakým byl Josef Kajetán Tyl. A snil znovu -, zapomínal na to, čemu učila jej maminka, zvykl si flámovat a pomalu ztrácel duševní klid i radost ze života, jasný to důsledek hříchu a ztráty víry. Týral sebe, týral matku a hýřil - - -

Jožka při převratu v roce 1918 také začal politikařit a chtěl vystoupit z katolické církve. Matka ovšem věci řešila po svém, seřezala milého jinocha holí. Jak sám píše, byl to jeho poslední výprask. Další řádky opět směřují k Bohu a jemu připisuje i vývoj událostí, svoji těžkou nemoc (tyfus) a „návrat ztraceného syna do lůna církve“. Po ustavení Jihočeského národního divadla, ještě v rekonvalescenci, pomáhal tam v kanceláři a stal se oblíbencem K. Dostála, pozdějšího režiséra ND v Praze. Ten mu umožnil složit s úspěchem přijímací dramatické zkoušky. Přesto Josef k divadlu nesměl a po úplném uzdravení se přece jen vrátil do tiskárny, aby k svému řemeslu nakonec přilnul nadobro. Cvičil v Orlu, hrál divadlo v ochotnickém spolku Zeyer a také denně ministroval

při mši svaté. Snažil se matce vynahradit ta horší nezbedná léta a dokonce zalitoval, že knězem už se stát nemůže. Profesionální divadlo však rodinu přece neminulo, jeho bratr Václav se stal pěvcem v brněnské opeře.

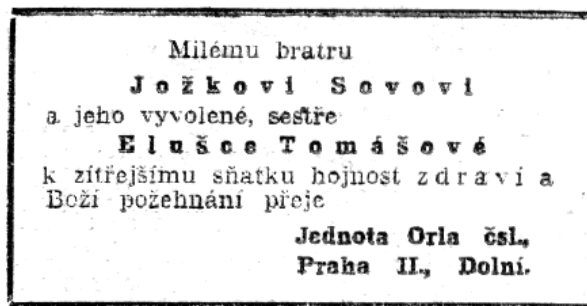
Str. 30: *Jen jedno mi všichni vytýkali: že koukám se za každou ženskou zástěrkou. A měli snad pravdu. Prožil jsem několik idylek - pohádek - ale čistých a beznáročných.*

Přes všechna varování se pak velmi zamiloval do jakési Anny (patrně známé lehčími mravy, která splnila všechny nároky), mnoha vzrušenými slovy líčí její brzkou zradu a faleš a svoje veliké zklamání. Navíc ztratil zaměstnání a odjel do Prahy, kde byl přijat do tiskárny Pokrok v Revoluční ulici.

Str. 33, 34: *Uvykl jsem rychle životu v Praze, dobře se mi dařilo, byl jsem šťasten a spokojen, jen vzpomínka na Aničku srážela mne k zemi, a proto snad mohlo říci těch několik děvčátek v Praze, že jsem je oklamal. Zápasil jsem sám se sebou, probudil se ve mně onen zlý duch a volal: „Ber, co ti dávám a uživej!“ V září loňského roku (1922) jsem upadl, poznal jsem všechnu hrůzu hříchu - - - vzchopil jsem se a modlil se znovu. Prahnuť jsem po někom, o koho bych se mohl opřít, kdo by se za mne modlil a kdo by mne láskou vysvobodil ...*

Str. 36: *A v březnu (1923) přišla Eluška. Pochyboval jsem, nevěřil, ale v první májový den poznával jsem, jak ji mám rád. I ona přiznala se, že mne má ráda. A od té chvíle jakoby nastal nový život. Byla jiná, než ony přelétavky, čistá a nedotknutelná. Vůbec bych se neodvážil žádat více, než snad jen jemné políbení. V druhé polovici května zavedla mne Eluška v její bílý zámeček ve Vamberku ke své dobré mamince a pak vedl jsem ji k nám domů - k našim. Pravá láska se ve mně probudila a docílil jsem našeho zasnoubení!!! Těch několik zasnoubených dnů prchlo jak sen - jak čistá, bílá pohádka. Eluško moje, chci jen lásku, věrnost a upřímnost - a tolikéž Ti dávám. Jsme zasnoubeni!*

Po přečtení všech stránek jsem byla o to více překvapena přípisem na titulní stránce: *Vypravování pro maminku ve Vamberku. Praha, červen 1923. Jos. Sova.* Juj, takovou zповěď napsat své budoucí tchyni ... Rodiče mojí maminky oddal nevěstin strýc P. Augustin Krčmář v kostele Sv. Ducha v Praze na Starém Městě 1. června 1924.

Obrázky: Rukopis Maří Magdaleny Tomášové, tchyně Josefa Sovy, ze dne 8. 10. 1924.

Eluščin „bílý zámeček“ (Vamberk, Na Drahách 256) a výstřížek z novin Pražský večerník 31. května 1924.

